

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра філософії і педагогіки

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Завідувач кафедри

Нестерова О.Ю.

29 серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Філософія демократії»

Галузь знань ..... 03 Гуманітарні науки
Спеціальність ..... 033 Філософія
Освітній рівень ..... третій (освітньо-науковий)
Статус ..... вибіркова
Загальний обсяг ..... 4 кредитів ECTS (120 годин)
Форма підсумкового контролю ..... Диференційований залік
Термін викладання ..... 7 чверть
Мова викладання ..... українська

Викладач: доц. Захарчук О.Ф.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Дніпро
НТУ «ДП»
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія демократії» для здобувачів наукового ступеню доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія / Нац. техн. ун-т. «Дніпровська політехніка», каф. філософії і педагогіки. – Д. : НТУ «ДП», 2024. – 13 с.

Розробник – Захарчук Олексій Феліксович, канд. філос. наук, доцент кафедри філософії і педагогіки

Робоча програма регламентує:

- мету дисципліни;
- дисциплінарні результати навчання, сформовані на основі трансформації очікуваних результатів навчання освітньої програми;
- базові дисципліни;
- обсяг і розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять;
- програму дисципліни (тематичний план за видами навчальних занять);
- алгоритм оцінювання рівня досягнення дисциплінарних результатів навчання (шкали, засоби, процедури та критерії оцінювання);
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення;
- рекомендовані джерела інформації.

Робоча програма призначена для реалізації компетентнісного підходу під час планування освітнього процесу, викладання дисципліни, підготовки здобувачів вищої освіти до контрольних заходів, контролю провадження освітньої діяльності, внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості вищої освіти, акредитації освітніх програм у межах спеціальності.

ЗМІСТ

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	4
3 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	4
4 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	4
5 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	6
5.1 Шкали	6
5.2 Засоби та процедури	7
5.3 Критерії	8
6 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	Ошибка! Закладка не определена.
7 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	Ошибка! Закладка не определена.

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – розширення уявлень здобувачів вищої освіти про демократичну ідеологію через її концептуалізацію у соціально-філософському контексті. Вивчення основних етапів еволюції демократії у західному суспільстві, а також аналіз її сучасного стану в контексті актуальних соціально-політичних та культурних проблем. Розуміння важливості демократії для розвитку людини та суспільства.

2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Дисциплінарні результати навчання (ДРН)	
шифр ДРН	зміст
ДРН1	надати здобувачам вищої освіти цілісну систему знань про історію та концептуальні засади демократичного урядування, права людини, громадську участь
ДРН2	розуміти концептуальне значення демократії в контексті розвитку західної культури
ДРН3	ефективно взаємодіяти з людьми різних поглядів та переконань
ДРН4	формування у здобувачів вищої освіти необхідних знань, навичок та ставлень, пов'язаних з ефективною демократичною взаємодією громадян у суспільстві
ДРН5	готовність долучатися до вирішення суспільних проблем та навчити використовувати для цього інструменти громадської участі, доступні в Україні

3 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Вид навчальних занять	Обсяг, години	Розподіл за формами навчання, години					
		денна		вечірня		заочна	
		аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота
лекційні	72	21	51	21	51	6	66
практичні	48	14	34	14	3 4	6	42
лабораторні	-	-	-	-	-	-	-
семінари	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	120	35	85	35	85	12	108

4 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	ЛЕКЦІЇ	72
	1 Демократія у соціально-філософському вимірі	9
Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
ДРН1 ДРН2	Демократія як прояв суспільного життя Влада та політика їх генетичний зв'язок з суспільною природою людини Соціальна філософія як онтологія суспільного буття Предмет, мета, завдання соціальної філософії	
ДРН1 ДРН2	2 Історія становлення та розвитку ідей демократії Елементи протодемократичного устрою в архаїчних суспільствах та культурах давнього Сходу Розвиток демократичних форм правління в античних полісах. Рецепція демократії у творах грецьких філософів	9
ДРН1 ДРН4	3 Історія становлення та розвитку ідей демократії (продовження) Республіканське правління в Стародавньому Римі та його відголоски в період Середньовіччя і Нові часи Елементи демократії у середньовічному суспільстві. Купецькі та дворянські республіки. Міське самоврядування і цеховий устрій. Демократична складова ідей гуманізму у добу Відродження	9
ДРН1 ДРН2 ДРН3	4 Демократія в добу Нового часу. Класична теорія демократії Філософські засади демократичного урядування (Дж.Локк, Т.Гоббс, Ж.-Ж.Руссо). Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Вплив французького просвітництва на демократизацію Європи Формування американської демократичної традиції у 18-19 ст	9
ДРН1 ДРН2 ДРН3	5 Розвиток демократичних концепцій у 19-20 ст. Ліберальна демократія як провідна концепція західного суспільства Соціалістична демократія. Причини популярності ідеї та неефективності практики.	9

	Соціал-демократичний рух у Європі 19-20 ст	
ДРН1 ДРН2	6 Інституційна структура та політичні процеси в сучасній демократії. Інститути та цінності сучасної демократії. Політичні інститути й процеси в демократичному суспільстві. Вибори як формотворча основа демократії. Поділ влади у демократичній державі.	9
ДРН1 ДРН5	7 Демократія та громадянське суспільство Сутність та різновиди громадянського суспільства Сучасне розуміння прав людини. Основні права й відповідальність громадянина Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії Сучасний стан громадянського суспільства в Україні	9
ДРН1 ДРН3	8. Проблеми демократизації українського суспільства Культурно-історичні передумови демократизації українського суспільства Демократія як гео-політичний та цивілізаційний вибір України Виклики, ризики і небезпеки української демократії Перспективи входження України до європейської спільноти	9
	ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	48
ДРН4	1 Сутність, передумови та цінності сучасної демократії	8
ДРН4	2 Демократія і свобода	8
ДРН4	3 Виклики демократії: Демократія і капіталізм	8
ДРН4	4 Демократія у політичній системі суспільства	8
ДРН4 ДРН5	5 Сучасні моделі демократії (кінець 20 – початок 21 ст.) Вплив глобалізації на розвиток демократії та її форми	8
ДРН4	6 Головні проблеми демократизації сучасного українського суспільства та можливі шляхи їх вирішення.	8
	РАЗОМ	120

5 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сертифікація досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання здобувача вищої освіти за дисципліною.

5.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок здобувачів вищої освіти різних закладів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо здобувач вищої освіти отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

5.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності здобувача вищої освіти за вимогами НРК до 8-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Здобувач вищої освіти на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються здобувача вищої освітним на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдань під час лекцій	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення середньозваженого результату поточних контролів;
практичні	індивідуальне завдання з кожної теми	виконання завдань під час практичних занять виконання завдань під час самостійної роботи		виконання ККР під час заліку за бажанням здобувача вищої освіти

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань. Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного або індивідуального завдання.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком складовим опису кваліфікаційного рівня, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі здобувача вищої освіти шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен здобувач вищої освіти під час заліку має право виконувати ККР, яка містить завдання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

Кількість конкретизованих завдань ККР повинна відповідати відведеному часу на виконання. Кількість варіантів ККР має забезпечити індивідуалізацію завдання.

Значення оцінки за виконання ККР визначається середньою оцінкою складових (конкретизованих завдань) і є остаточним.

Інтегральне значення оцінки виконання ККР може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюється кафедрою для кожної складової опису кваліфікаційного рівня НРК.

5.3 Критерії

Реальні результати навчання здобувача вищої освіти ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії здобувача вищої освіти для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерія використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (подано нижче).

Загальні критерії досягнення результатів навчання для 8-го кваліфікаційного рівня за НРК

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
<i>Знання</i>		
♦ концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність:	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
галузей знань або професійної діяльності	- спеціалізованих концептуальних знань на рівні новітніх досягнень; - критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	
	Відповідь містить негрубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення здобувача вищої освіти про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
Уміння/навички		
<ul style="list-style-type: none"> ♦ спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики; ♦ започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності; ♦ критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей 	Відповідь характеризує уміння/навички: - виявляти проблеми; - формулювати гіпотези; - розв'язувати проблеми; - оновлювати знання; - інтегрувати знання; - провадити інноваційну діяльність; - провадити наукову діяльність	95-100
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	70-73
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	Рівень умінь незадовільний	<60
Комунікація		
	Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова:	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
<ul style="list-style-type: none"> ♦ вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому; ♦ використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях 	<ul style="list-style-type: none"> - правильна; - чиста; - ясна; - точна; - логічна; - виразна; - лаконічна. <p>Комунікаційна стратегія:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послідовний і несуперечливий розвиток думки; - наявність логічних власних суджень; - доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; - правильна структура відповіді (доповіді); - правильність відповідей на запитання; - доречна техніка відповідей на запитання; - здатність робити висновки та формулювати пропозиції; - використання іноземних мов у професійній діяльності 	
	Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами	90-94
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)	74-79
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64
	Рівень комунікації незадовільний	<60
<i>Відповідальність і автономія</i>		
<ul style="list-style-type: none"> ♦ демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна 	<p>Відмінне володіння компетенціями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використання принципів та методів організації діяльності команди; - ефективний розподіл повноважень в структурі команди; - підтримка врівноважених стосунків з членами команди (відповідальність за взаємовідносини); - стресовитривалість; 	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності; ♦ здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення	- саморегуляція; - трудова активність в екстремальних ситуаціях; - високий рівень особистого ставлення до справи; - володіння всіма видами навчальної діяльності; - належний рівень фундаментальних знань; - належний рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок	
	Упевнене володіння компетенціями автономії та відповідальності з незначними хибами	90-94
	Добре володіння компетенціями автономії та відповідальності (не реалізовано дві вимоги)	85-89
	Добре володіння компетенціями автономії та відповідальності (не реалізовано три вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями автономії та відповідальності (не реалізовано чотири вимоги)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями автономії та відповідальності (не реалізовано п'ять вимог)	70-73
	Задовільне володіння компетенціями автономії та відповідальності (не реалізовано шість вимог)	65-69
	Задовільне володіння компетенціями автономії та відповідальності (рівень фрагментарний)	60-64
Рівень автономії та відповідальності незадовільний	<60	

6 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Технічні засоби навчання.
2. Дистанційна платформа MOODLE (www.do.nmu.org.ua), MS TEAMS (<https://teams.microsoft.com/>).

7 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Баглей, О. В. Стратегія сталого розвитку: навч. посіб. / О. В. Баглей ; Чернівецьк. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : ЧНУ : Рута, 2020. - 119 с.
2. Гапоненко, В. А. Система інституційних чинників політичної демократизації в Україні [Текст] : монографія / В. А. Гапоненко ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Київ : КНЕУ, 2020. - 311 с.
3. Іщенко М. П. Патріот України у системі цінностей філософії гуманізму і демократії [Текст] : навч. посіб. / М. П. Іщенко ; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. - Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2021. - 187 с.
4. Доморослий В. І. Основи демократії: навчальний посібник. Умань : ВВЦ «Візаві», 2021. 158 с.
5. Теорія держави і права [Текст] : підручник / [В. М. Марчук та ін.] ; за заг. ред. канд. юрид. наук, проф. Л. В. Ніколаєвої, д-ра юрид. наук, проф. Т. О. Гуржія ; Київ. нац. торг.- екон. ун-т. - Київ : КНТЕУ, 2021. - 423 с.

Додаткова

1. Людина і суспільство: філософські, психологічні та політологічні виміри. В 3 кн. Кн. 3. Антропологічні, суспільнополітичні та інституційні виміри розвитку демократії в Україні: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України, д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника ; [А. С. Романюк, Г. В. Шипунов, А. Ф. Колодій та ін.]. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. – 490 с.
2. Особливості правового забезпечення інтересів держави та суб'єктів приватного права в умовах системних суспільних криз: зб. наук. пр. / [Попович Т. Г. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. Д. Крупчана ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака. - Київ : НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. - 227 с.
3. Пазиніч Ю.М. Основні цінності громадянського суспільства в умовах демократичного транзиту // Наукова весна: Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих учених -2018. Дніпро, 2018, 15-28 – 15-29.
https://rmv.nmu.org.ua/ua/arkhiv-zbirok-konferentsiy/naukova-vesna-2018/Tom_15.PDF
4. Іщенко М. П. Патріот України у системі цінностей філософії гуманізму і демократії [Текст] : навч. посіб. / М. П. Іщенко ; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. - Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2021. - 187 с.
5. Грищук О. В. Онтологія принципу демократизму у праві: філософсько-правовий зріз [Текст] : монографія / Грищук О. В., Шейна А. М. - Хмельницький : [б. в.], 2019. - 216 с.
6. Феномен кризи: філософські та соціально-психологічні шляхи попередження і подолання: колект. монографія / [А. С. Борисюк та ін. ; відп. ред. М. П. Тимофієва] ; ВДНЗ України "Буковин. держ. мед. ун-т". - Чернівці : Технодрук, 2020. - 227 с.
7. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність: монографія / [О. О. Рафальський та ін. ; наук. ред. Я. С. Калакура] ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. - Київ : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2022. - 511 с.
8. Шапіро Б. Смісл історії. Як розум і мораль зумовили велич Заходу / Бен Шапіро ; пер. з англ. Геннадій Шпак. - Київ : Наш Формат, 2022. – 201.

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни
«Філософія демократії»
для здобувачів наукового ступеню доктора філософії
за спеціальністю 033 Філософія

Розробник:
Захарчук Олексій Феліксович

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19